

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 19/09-55

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. apríla 2009 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť P. M., T., zastúpenej advokátom JUDr. M. B., T., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v súvislosti s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 2 Cdo 187/2007 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 187/2007 p o r u š i l základné právo P. M. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v súvislosti s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 187/2007-366 z 21. mája 2008 z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie.

3. P. M. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 469,16 € (slovom štyristošesťdesiatdeväť eur a šesťnásť centov), ktorú j e Najvyšší súd Slovenskej republiky

p o v i n n ý vyplatiť na účet jej právneho zástupcu JUDr. M. B. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti P. M. v časti o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 19/09-17 z 21. januára 2009 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť P. M., T. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v súvislosti s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 2 Cdo 187/2007.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka podaním z 12. marca 2009 a zároveň aj najvyšší súd vo vyjadrení z 13. februára 2009 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že obchodná spoločnosť L., s. r. o. (ďalej len „žalobkyňa“), uzavrela 29. januára 1993 so sťažovateľkou kúpnu zmluvu, ktorou previedla do vlastníctva sťažovateľky polovičný podiel z nehnuteľností ležiacich v kat. území T. za kúpnu cenu 1 500 000 Sk splatnú do 60-ich dní od podpisu kúpnej zmluvy. Sťažovateľka zaplatila iba sumu 1 043 600 Sk. Preto ju žalobkyňa vyzvala na zaplatenie zostatku kúpnej ceny v lehote dvadsať dní. Keďže sa tak nestalo, žalobkyňa písomne 29. septembra 1995 odstúpila od kúpnej zmluvy podľa § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Keďže sťažovateľka platnosť

odstúpenia od kúpnej zmluvy a tým aj jej zrušenia neuznala, žalobkyňa podala Okresnému súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) žalobu o určenie, že došlo k zrušeniu zmluvy. Rozsudkom okresného súdu č. k. 12 C 657/95-37 z 12. decembra 1995 bola žaloba zamietnutá, a to čiastočne pre nedostatok naliehavého právneho záujmu a čiastočne z dôvodu právnej neopodstatnenosti. Na základe odvolania žalobkyne rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 12 Co 78/96-103 z 12. septembra 1996 bol rozsudok okresného súdu zmenený tak, že sa žalobe vyhovel a určilo, že kúpna zmluva je zrušená z dôvodu platného odstúpenia žalobkyne od nej. Na základe dovolania sťažovateľky rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 185/96 z 20. marca 1997 bol rozsudok Krajského súdu v Bratislave zrušený a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie s právnym názorom, že odstúpenie žalobkyne od kúpnej zmluvy je neplatné. Na základe toho potom rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 32 Co 233/97-181 z 10. septembra 1998 bol rozsudok okresného súdu č. k. 12 C 657/95-37 z 12. decembra 1995 ako vecne správny potvrdený. V odôvodnení sa výslovne uviedlo, že žalobkyňa nemohla platne odstúpiť od kúpnej zmluvy, lebo si to účastníci nedohodli, a okrem toho žalobkyňa prijala čiastočné plnenie od sťažovateľky. Zo všetkých uvedených skutočností je zrejmé, že otázka platnosti či neplatnosti odstúpenia žalobkyne od kúpnej zmluvy bola raz a navždy právoplatne rozhodnutá tak, že tento právny úkon je neplatný, a to práve preto, že neboli splnené základné podmienky na odstúpenie od kúpnej zmluvy.

Napriek uvedeným skutočnostiam žalobkyňa 30. novembra 2001 podala okresnému súdu novú žalobu na začatie konania o určenie, že došlo k čiastočnému zrušeniu kúpnej zmluvy v rozsahu spoluvlastníckeho podielu 1141/7500-in. Novú žalobu odôvodnila s poukazom na to isté odstúpenie od kúpnej zmluvy, o ktoré opierala predchádzajúcu žalobu. Uznesením okresného súdu č. k. 12 C 1069/2001-58 z 1. augusta 2003 bolo konanie o tejto žalobe zastavené pre prekážku veci rozsúdenej. Na základe odvolania žalobkyne Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) uznesenie okresného súdu zrušil a prikázal mu konať o žalobe meritórne. Rozsudkom okresného súdu č. k. 12 C 1069/2001-137 z 23. februára 2005 bola žaloba zamietnutá z dôvodu, že právne relevantným spôsobom nedošlo ani ku čiastočnému odstúpeniu od kúpnej zmluvy, pretože v predchádzajúcom konaní už bolo rozhodnuté, že odstúpenie od zmluvy ako takej nebolo platné. Na základe

odvolania žalobkyne uznesením krajského súdu č. k. 17 Co 93/2005-158 z 25. októbra 2005 bol rozsudok okresného súdu zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. Novým rozsudkom okresného súdu č. k. 12 C 1069/2001-269 z 24. mája 2006 bolo určené, že sporná kúpna zmluva bola z dôvodu odstúpenia žalobkyne od nej v časti zodpovedajúcej prevodu spoluvlastníckeho podielu 1098/7500-ín zrušená. Vo zvyšnej časti, teda čo sa týka podielu 43/7500-ín, bola žaloba zamietnutá. Na základe odvolania sťažovateľky a žalobkyne rozsudkom krajského súdu č. k. 17 Co 65/2007-311 z 19. júna 2007 bol rozsudok okresného súdu potvrdený. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, v ktorom namietala porušenie zásady ne bis in idem, práva na spravodlivý proces, ako aj porušenie princípu právnej istoty v zmysle ústavy a dohovoru. Napriek tomu uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 187/2007 z 21. mája 2008 bolo dovolanie sťažovateľky odmietnuté. Zásadné pochybenie krajského súdu teda nenapravil ani najvyšší súd, hoci podľa názoru sťažovateľky bolo dovolanie podľa § 237 ods. 1 písm. d) Občianskeho súdneho poriadku jednoznačne prípustné.

Podľa názoru sťažovateľky v právnom štáte treba považovať za neprípustné také arbitrárne rozhodnutia, aké predstavujú rozsudok krajského súdu a uznesenie najvyššieho súdu. Tieto rozhodnutia porušili všetky znaky právnej istoty, ktorá je atribútom právneho štátu. Z predchádzajúcich rozhodnutí všeobecných súdov úplne jednoznačne vyplýva, že v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 12 C 657/95 (resp. sp. zn. 12 C 728/95) bola otázka platnosti odstúpenia žalobkyne od kúpnej zmluvy meritórne posudzovaná z pohľadu všetkých namietaných skutočností a argumentov. Došlo teda k vecnému preskúmaniu tohto právneho úkonu z pohľadu všetkých skutočností, ktoré sa naň vzťahovali a ktoré mohli mať význam pre posúdenie jeho platnosti. I keď je pravdou, že prvé súdne rozhodnutie zamietlo žalobu čiastočne pre nedostatok naliehavého právneho záujmu a čiastočne pre právnu nedôvodnosť, neskoršie nadväzujúce rozhodnutia súdov vyššieho stupňa už posudzovali po každej stránke vec samú. Súdne rozhodnutia preto založili právny stav, podľa ktorého odstúpenie žalobkyne od kúpnej zmluvy bolo neplatné. Tento stav treba považovať za nezmeniteľný. Akékoľvek iné súdne rozhodnutie meniace tento stav (bez použitia mimoriadnych opravných prostriedkov) zásadným spôsobom narušuje právnu istotu sťažovateľky a flagrantne zasahuje do jej základného práva na súdnu ochranu, resp.

do práva na spravodlivé súdne konanie. Krajský súd úplne evidentne a zásadne porušil právo sťažovateľky na právnu istotu, pokiaľ na základe novej žaloby rozhodol o platnosti odstúpenia žalobkyne od kúpnej zmluvy, hoci vedel o právoplatných rozhodnutiach iných súdov o tom istom právnom úkone. Najvyšší súd napriek uvedeným skutočnostiam odmietol poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľky.

Sťažovateľka žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 17 Co 65/2007 a najvyšším súdom pod sp. zn. 2 Cdo 187/2007 s tým, aby bolo uznesenie najvyššieho súdu z 21. mája 2008 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje priznať primerané finančné zadosťučinenie v celkovej sume 50 000 Sk (od krajského súdu 35 000 Sk a od najvyššieho súdu 15 000 Sk). Napokon žiada aj náhradu trov konania.

Po čiastočnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie sťažovateľka doplnila sťažnosť ďalším podaním z 21. januára 2009 doručeným ústavnému súdu 26. januára 2009. Z tohto podania vyplýva, že závery všeobecných súdov sú v priamom rozpore s dôkazmi nachádzajúcimi sa v súdnych spisoch, čo zakladá arbitrárnosť a nezákonnosť rozhodnutí. Ide najmä o to, ako sa všeobecné súdy vypořádali s kľúčovou otázkou zaplatenia kúpnej ceny za predanú nehnuteľnosť sťažovateľkou. V súdnom spise sa nachádza niekoľko dokladov potvrdzujúcich zaplatenie kúpnej ceny v celej výške.

Z vyjadrenia podpredsedníčky najvyššieho súdu č. k. KP 8/2009-7 z 13. februára 2009 doručeného 23. februára 2009 vyplýva, že sťažnosť považuje za nedôvodnú. Porušenie označených práv vidí sťažovateľka v tom, že najvyšší súd napriek existencii dovolacieho dôvodu podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku podané dovolanie odmietol. Najvyšší súd sa v odôvodnení svojho uznesenia zaoberal sťažovateľkou namietanou vadou, prihliadol ku konaniu vedenému okresným súdom pod sp. zn. 12 C 728/95 a svoj záver náležite právne vyargumentoval. Osobitne sa zaoberal aj námietkou smerujúcou k nevykonaniu všetkých navrhovaných dôkazov. Najvyšší súd uskutočnil výklad ustanovení zákona o prípustnosti dovolania, osobitne v súvislosti s posudzovaním prekážky právoplatne rozhodnutej veci, v súlade s doteraz zaužívanou praxou a judikatúrou. Skutočnosť, že

sťažovateľka sa s vyslovenými závermi najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže viesť k úsudku o arbitrárnom prístupe.

Z repliky sťažovateľky z 12. marca 2009 doručenej ústavnému súdu 17. marca 2009 vyplýva, že so stanoviskom podpredsedníčky najvyššieho súdu sa nestotožňuje a nepovažuje ho za správne. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu úplne mylne konštatuje, že predchádzajúca žaloba žalobkyne bola zamietnutá bez toho, aby všeobecný súd záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania. Z predchádzajúceho rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 185/96, ako aj z nadväzujúcich rozsudkov nižších súdov je úplne zrejmé, že tieto súdy posúdili prejav vôle žalobkyne odstúpiť od kúpnej zmluvy zo všetkých možných hľadísk platnosti a v odôvodnení vyslovili jednoznačný právny názor o neplatnosti odstúpenia žalobkyne od kúpnej zmluvy. Je preto v rozpore s právnou istotou a právom na spravodlivý proces, ak sa v následnom konaní na podklade novej žaloby posudzuje tento právny úkon medzi tými istými účastníkmi už ako platný. Za úplne účelový a neústavný považuje názor, podľa ktorého odstúpenie od zmluvy celkom zahŕňa v sebe aj odstúpenie od zmluvy čiastočne, pričom zároveň na druhej strane sa analogicky nepripúšťa, že aj posúdenie platnosti právneho úkonu ako celku zahŕňa v sebe aj posúdenie platnosti niektorej jeho časti.

Keďže rozhodnutím ústavného súdu vo veci samej mohlo dôjsť aj k zásahu do práv žalobkyne, doručil ústavný súd podanú sťažnosť, ďalšie podania sťažovateľky, uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 19/09-17 z 21. januára 2009 a vyjadrenie podpredsedníčky najvyššieho súdu aj žalobkyni s možnosťou vyjadriť sa v merite veci.

Z vyjadrenia žalobkyne z 20. marca 2009 doručeného ústavnému súdu 24. marca 2009 vyplýva, že žiada sťažnosti nevyhovieť ako nedôvodnej. Podľa názoru žalobkyne v danom prípade neboli splnené podmienky na to, aby právoplatný rozsudok v skoršom konaní tvoril prekážku veci rozsúdenej v neskoršom konaní. Kým predmetom skoršieho konania bolo určenie, že v dôsledku odstúpenia od kúpnej zmluvy došlo k zrušeniu kúpnej zmluvy v celom rozsahu, zatiaľ v neskoršom konaní sa žiadalo už iba určiť, že v dôsledku čiastočného odstúpenia od kúpnej zmluvy došlo k jej zrušeniu v rozsahu zodpovedajúcom nesplatennej časti kúpnej ceny. Ako bolo v pôvodnom konaní konštatované rozsudkom

najvyššieho súdu sp. zn. M Cdo 10/99 z 31. októbra 2000, za stavu, keď mala žalobkyňa právo len na čiastočné odstúpenie od kúpnej zmluvy a domáhala sa pritom určenia, že k zrušeniu kúpnej zmluvy došlo v celom rozsahu, nebol daný na takomto určení, resp. v takomto rozsahu naliehavý právny záujem. Z tohto právneho názoru najvyššieho súdu teda nepochybne vyplýva, že žalobkyňa mala právo čiastočne odstúpiť od kúpnej zmluvy, resp. z neho vyplýva, že ak nemožno od zmluvy odstúpiť v celom rozsahu, nie je vylúčené čiastočné odstúpenie. V skoršom konaní všeobecné súdy záväzne neposúdili to, či došlo k čiastočnému zrušeniu kúpnej zmluvy v dôsledku čiastočného odstúpenia od nej. Žaloba v skoršom konaní bola teda zamietnutá z procesného dôvodu (nedostatku naliehavého právneho záujmu na určení, že zmluva bola zrušená v plnom rozsahu). Bola teda zamietnutá bez toho, aby všeobecné súdy záväzne posúdili existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania, pokiaľ ide o otázku, či nedošlo k čiastočnému zrušeniu zmluvy. Práve preto nejde o totožnosť predmetu sporu, resp. nemožno označiť skoršie rozhodnutie o určovacej žalobe za také, ktoré by bránilo prerokovaniu neskoršej žaloby týkajúcej sa už len určenia, že došlo k čiastočnému zrušeniu tej istej kúpnej zmluvy.

II.

Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 185/96 z 20. marca 1997 vyplýva, že ním bol zrušený rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 12 Co 78/96-103 z 12. septembra 1996 a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie. Podľa názoru najvyššieho súdu v danej veci išlo predovšetkým o posúdenie právnej otázky, či došlo k platnému odstúpeniu zo strany žalobkyne od kúpnej zmluvy z dôvodu, že sťažovateľka dlhuje žalobkyni časť kúpnej ceny, pričom žalobkyňa poskytla sťažovateľke dodatočnú lehotu na splnenie dlhu (§ 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Právny názor odvolacieho súdu na túto otázku nie je správny. Ustanovenie § 517 Občianskeho zákonníka je všeobecným ustanovením záväzkového práva upraveným v ôsmej časti prvej hlavy Občianskeho zákonníka a možno ho použiť pre jednotlivé typy zmlúv iba vtedy, keď chýba osobitná úprava. V prípade kúpnej zmluvy sú práva a povinnosti jej účastníkov upravené v ustanovení § 588 a nasl. Občianskeho zákonníka, pričom právo na odstúpenie od platnej kúpnej zmluvy na základe § 48 ods. 1 Občianskeho zákonníka alebo iného zákona má oprávnený účastník najmä, ak ide o vadu, ktorá robí vec neupotrebitelnou, ako aj v ďalších špecifických prípadoch. Nesplnenie

záväzku kupujúceho zaplatiť predávajúcemu dojednanú kúpnu cenu podľa tejto osobitnej úpravy nemá za následok neplatnosť, prípadne možnosť zrušenia kúpnej zmluvy v dôsledku odstúpenia od nej, pretože je iba dôvodom na vymáhanie nesplneného záväzku. Z uvedeného preto treba vyvodiť, že ak osobitná právna úprava pri nezaplatení kúpnej ceny neumožňuje odstúpenie od zmluvy, právo na odstúpenie od nej nemožno vyvodiť zo všeobecného ustanovenia záväzkového práva (§ 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Predávajúci by mohol od kúpnej zmluvy pre nezaplatenie kúpnej ceny v stanovenej lehote odstúpiť iba v prípade, keby si účastníci zmluvného vzťahu toto vedľajšie dojednanie boli v kúpnej zmluve dohodli. Avšak kto zmluvný záväzok splní aspoň sčasti alebo príjme hoci len čiastočné plnenie, nemôže už od zmluvy odstúpiť. V danom prípade účastníci kúpnej zmluvy takéto vedľajšie dojednanie o odstúpení od zmluvy pre nezaplatenie kúpnej ceny nerealizovali, pričom navyše predávajúci prijal čiastočné plnenie vo výške 1 043 600 Sk. So zreteľom na už uvedené napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Z rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 32 Co 233/97-181 z 10. septembra 1998 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 12 C 657/98-37 z 12. decembra 1995. Podľa názoru Krajského súdu v Bratislave treba vzhľadom na záväzný právny názor vyslovený v dovolacom konaní rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 185/96 z 20. marca 1997 považovať rozsudok okresného súdu za vecne správny. Ďalej sa podrobne opakuje argumentácia uvedená v dovolacom rozsudku.

Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. M Cdo 10/99 z 31. októbra 2000 vyplýva, že ním bolo zamietnuté mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 32 Co 233/97-181 z 10. septembra 1998. Generálny prokurátor v podanom mimoriadnom dovolaní namietal nesprávne právne posúdenie veci v odvolacom konaní. Podľa jeho názoru ustanovenia zaradené do všeobecnej časti ôsmej hlavy Občianskeho zákonníka vrátane § 517 sa použijú pre všetky záväzkové vzťahy, ak osobitná úprava ich aplikáciu výslovne nevylučuje alebo ak niektorú otázku neupravuje odlišne. Ustanovenia § 588 a nasl. Občianskeho zákonníka o kúpnej zmluve takúto úpravu neobsahujú. Odstúpenie od zmluvy pre vady veci je špeciálnou úpravou len vo vzťahu k ustanoveniu § 507 Občianskeho

zákonníka. Preto nemožno len s poukazom na existenciu osobitnej úpravy záväzkových vzťahov súvisiacich s kúpnu zmluvou vylúčiť použitie ustanovenia § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka. V tejto súvislosti poukázal na stanovisko občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. Cpj 29/97 z 20. októbra 1997, podľa ktorého predávajúci môže po uplynutí dodatočne poskytnutej lehoty odstúpiť od zmluvy pre nezaplatenie kúpnej ceny kupujúcim, aj keď to nebolo medzi účastníkmi dohodnuté. Podľa názoru najvyššieho súdu ustanovenie § 517 ods. 1 Občianskeho zákonníka upravuje právne následky omeškania dlžníka. Jedným z právnych následkov omeškania dlžníka je oprávnenie veriteľa na odstúpenie od zmluvy. Odstúpenie od zmluvy je jednostranný právny úkon veriteľa adresovaný dlžníkovi, ktorý nadobúda účinnosť, akonáhle sa dostane do sféry dlžníkovej dispozície. Účinným odstúpením sa zmluva od začiatku (ex tunc) zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak. V predmetnej veci mala sťažovateľka ako kupujúca zaplatiť žalobkyni ako predávajúcej kúpnu cenu 1 500 000 Sk do šesťdesiatich dní od podpísania zmluvy, t. j. do 30. marca 1993. Sťažovateľka 6. mája 1993 zaplatila iba 1 043 600 Sk, teda suma 456 400 Sk zostala nezaplatená. Následne žalobkyňa 16. augusta 1995 vyzvala sťažovateľku na splnenie tejto zostávajúcej časti dlhu, pričom jej súčasne poskytla dvadsaťdňovú dodatočnú lehotu na jeho splnenie. Sťažovateľka však zostatok dlhu v tejto lehote (ale ani potom) neuhradila v podstate z dôvodu, že malo dôjsť k zániku jej záväzku započítaním vzájomných pohľadávok. Žalobkyňa preto písomným prejavom z 29. septembra 1995 adresovaným sťažovateľke od zmluvy odstúpila. V predmetnej veci teda ide o posúdenie právnej otázky spočívajúcej v tom, či žalobkyňa platne odstúpila od kúpnej zmluvy pre čiastočné nezaplatenie kúpnej ceny, hoci sťažovateľke poskytla dodatočnú lehotu na splnenie tohto zostávajúceho dlhu. Nemožno opomenúť fakt, že sťažovateľka ešte predtým, ako jej žalobkyňa poskytla dodatočnú lehotu na plnenie, zaplatila žalobkyni sumu 1 043 600 Sk, teda 69,6 % z dohodnutej kúpnej ceny. Znamená to, že nezaplatená časť kúpnej ceny v sume 456 400 Sk predstavuje 30,4 % kúpnej ceny. Žalobkyňa túto prevažnú časť plnenia prijala, čo je v súlade s ustanovením § 566 Občianskeho zákonníka. Za týchto okolností treba vyvodiť, že sťažovateľka (ako dlžníčka) poskytnutím čiastočného plnenia zmenšila rozsah svojej povinnosti voči žalobkyni a súčasne aj sčasti odstránila nepriaznivé následky vyplývajúce z jej omeškania. So zreteľom na existenciu tohto čiastočného plnenia treba dospieť k záveru, že v predmetnej

veci došlo len k čiastočnému omeškaniu sťažovateľky ako dlžníčky, a preto následky omeškania postihujú len zostávajúcu časť plnenia. V takomto prípade žalobkyni (ako veriteľke) vzniklo právo požadovať od sťažovateľky dodatočné plnenie, resp. právo na čiastočné odstúpenie od zmluvy, a to po márnom uplynutí dodatočnej primeranej lehoty na splnenie dlhu poskytnutej žalobkyňou ako veriteľkou sťažovateľke ako dlžníčke. Takéto čiastočné odstúpenie od zmluvy v predmetnej veci umožňovali vzájomné plnenia účastníkov konania, resp. účastníkov zmluvného vzťahu, lebo predmetom plnenia boli na jednej strane peniaze a na strane druhej ideálne deliteľný spoluvlastnícky podiel. Žalobkyňa by potom na základe platného čiastočného odstúpenia od zmluvy bola vlastníčkou spornej časti nehnuteľnosti v 1141/7500-inách a sťažovateľka by bola vlastníčkou v 2609/7500-inách. Za týchto okolností, t. j. keď žalobkyni vzniklo právo požadovať len zvyšok plnenia alebo právo len na čiastočné odstúpenie od zmluvy, naliehavý právny záujem na určení, že predmetná kúpna zmluva bola v dôsledku účinného odstúpenia žalobkyne od nej zrušená v celom rozsahu, nie je daný. V odpovedi na základnú otázku predmetného sporu so zreteľom na uvedené treba konštatovať, že žalobkyňa neodstúpila platne od kúpnej zmluvy z 29. januára 1993 pre čiastočné nezaplatenie kúpnej ceny, hoci sťažovateľke poskytla dodatočnú lehotu na splnenie tohto zostávajúceho dlhu.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 17 Co 65/2007-311 z 19. júna 2007 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 12 C 1069/2001-229 z 24. mája 2006. Rozsudkom okresného súdu bolo určené, že kúpna zmluva z 29. januára 1993 bola z dôvodu odstúpenia žalobkyne od nej v časti zodpovedajúcej prevodu spoluvlastníckeho podielu 1098/7500-ín zrušená. Žaloba vo zvyšnej časti týkajúcej sa podielu 43/7500-ín bola zamietnutá. Proti rozsudku podali odvolanie tak žalobkyňa, ako aj sťažovateľka. Sťažovateľka namietala nedostatočne zistený skutkový stav a nesprávne právne posúdenie veci. Konkrétne sťažovateľka vyčítala okresnému súdu nevypočutie svedka M. K. v súvislosti s okolnosťami splnenia časti dlhu. Podľa názoru krajského súdu vzhľadom na preukázané omeškание sťažovateľky je opodstatnené právo žalobkyne na odstúpenie od zmluvy, a to v rozsahu nezaplateného dlhu. Nebolo možné uznať tvrdenie sťažovateľky, podľa ktorého treba celú kúpnu cenu považovať za uhradenú.

Z uznesenia najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 187/2007-366 z 21. mája 2008 vyplýva, že ním bolo odmietnuté dovolanie sťažovateľky proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 17 Co 65/2007 z 19. júna 2007. Podľa názoru najvyššieho súdu nie je daná prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. d) Občianskeho súdneho poriadku, ako to tvrdila v podanom dovolaní sťažovateľka. Prekážka právoplatne rozhodnutej veci vylučujúca možnosť vec znovu prerokovať znamená, že právoplatné rozhodnutie o veci musí reálne existovať. Ďalej predpokladá totožnosť osôb, ktoré boli účastníkmi konania, ako aj totožnosť predmetu sporu, pričom prekážku rozsúdenej veci tvorí len v takom rozsahu, v akom sa o uplatnenom nároku rozhodlo. O prekážku rozsúdenej veci nejde, ak predchádzajúcim rozsudkom bola určujúca žaloba zamietnutá bez toho, aby súd záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania (R 15/2005). V danom spore bolo síce právoplatne rozhodnuté medzi tými istými účastníkmi ako v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 12 C 728/95, ale nie je daná totožnosť predmetu sporu. Navyše v predchádzajúcom konaní bola žaloba zamietnutá pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Túto skutočnosť potvrdzuje v dôvodoch svojho rozsudku sp. zn. M Cdo 10/99 z 31. októbra 2000 aj najvyšší súd, podľa ktorého ak žalobkyni vzniklo právo požadovať len zvyšok plnenia alebo právo len na čiastočné odstúpenie od zmluvy, naliehavý právny záujem na určení, že predmetná kúpna zmluva bola v dôsledku účinného odstúpenia žalobkyne od nej zrušená v celom rozsahu, nie je daný. Predchádzajúca žaloba bola teda rozsudkom zamietnutá bez toho, aby súd záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania. Nejde preto o prípad prekážky veci rozsúdenej podľa § 159 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 1 ods. 1 ústavy Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát. Neviaže sa na nijakú ideológiu ani náboženstvo.

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Podľa § 159 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku len čo sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať znova.

Podľa § 237 písm. d) Občianskeho súdneho poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchyľil od znenia príslušných

ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Podľa názoru sťažovateľky najvyšší súd neposkytol ochranu jej právu na to, aby sa znova nerozhodovalo o veci, ktorá bola už predtým v minulosti medzi tými istými účastníkmi konania právoplatne vyriešená.

Najvyšší súd je presvedčený, že prekážka veci právoplatne rozsúdenej v danom prípade neexistovala, keďže v neskoršie súdnej veci išlo o odlišný predmet konania a navyše k zamietnutiu skoršej určovacej žaloby nedošlo na základe záväzného posúdenia existencie právneho vzťahu medzi účastníkmi konania, ale pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení.

Z pohľadu ústavného súdu treba na úvod konštatovať, že v danej veci sa ako zásadná javí otázka kolízie dvoch ústavných princípov, a to princípu zachovávanía ústavnosti a princípu právnej istoty. Oba tieto princípy sú súčasťou právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy. Konkrétne sa tu princíp zachovávanía ústavnosti presadzuje v rámci nového súdneho konania nasledujúceho po právoplatnom skončení skoršieho konania a princíp právnej istoty sa opiera o právoplatný rozsudok v skoršej veci.

Podľa názoru ústavného súdu má v zásade prednosť princíp zachovávanía ústavnosti za súčasného spolupôsobenia určitých brzd daných princípom právnej istoty (napr. I. ÚS 51/06, I. ÚS 60/06, I. ÚS 159/06).

Podľa čl. 50 ods. 5 ústavy nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby. Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.

Prekážka veci právoplatne rozsúdenej (prekážka rei iudicatae) je v rozsahu pôsobnosti čl. 50 ods. 5 ústavy, teda vo vzťahu k posudzovaniu otázky viny a trestu súdmi, základným právom, nie teda ústavným princípom.

Obdobné výslovne formulované špecifické základné právo vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam súdov v občianskom súdnom konaní ústava neobsahuje.

Z ustanovenia § 159 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že len čo sa o veci právoplatne rozhodlo, nemôže sa prejednávať znova. Toto ustanovenie je zákonným vyjadrením princípu právnej istoty a platí až dovedy, kým v predpísanom konaní nedôjde k zrušeniu právoplatného rozhodnutia. Spravidla sa tak stáva na základe mimoriadnych opravných prostriedkov (podľa štvrtej časti druhej, tretej a štvrtej hlavy Občianskeho súdneho poriadku) alebo nálezom ústavného súdu. Možnosť použitia mimoriadnych opravných prostriedkov a ústavnej sťažnosti je časovo ohraničená.

Prekážka veci rozsúdenej definitívne znemožňuje ďalšie nastoľovanie otázky zachovávanía ústavnosti. Predstavuje teda takú brzdu v rámci princípu právnej istoty, ktorá ďalšie uplatňovanie princípu zachovávanía ústavnosti vylučuje.

Z dosiaľ uvedeného vyplýva, že základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zahŕňa v sebe aj právo na ochranu pred opakovaným uplatňovaním práva, o ktorom bolo už raz právoplatne rozhodnuté, pokiaľ nedošlo k zrušeniu právoplatného rozhodnutia v predpísanom konaní.

Z listinných dôkazov, ktoré mal ústavný súd k dispozícii, je preukázané, že žalobkyňa odstúpila od kúpnej zmluvy uzavretej so sťažovateľkou, a to potom, čo táto nevyhovela výzve žalobkyne zaplatiť zvyšok kúpnej ceny v stanovenej lehote. Keďže sťažovateľka nepovažovala odstúpenie žalobkyne od zmluvy za platné, žalobkyňa podala žalobu o určenie, že kúpna zmluva bola odstúpením od nej zrušená. Právoplatným rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 32 Co 233/97-181 z 10. septembra 1998 bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 12 C 657/98-37 z 12. decembra 1995 o zamietnutí žaloby podanej žalobkyňou. Mimoriadne dovolanie podané proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave najvyšší súd zamietol rozsudkom sp. zn. MCdo 10/99 z 31. októbra 2000. Žalobkyňa 30. novembra 2001 podala novú žalobu o určenie, že došlo k čiastočnému zrušeniu kúpnej zmluvy v rozsahu spoluvlastníckeho podielu 1141/7500-ín, pričom sa odvolávala na to isté odstúpenie od kúpnej zmluvy, o ktoré opierala predchádzajúcu žalobu.

Rozsudkom okresného súdu č. k. 12 C 1069/2001-269 z 24. mája 2006 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 17 Co 65/2007-311 z 19. júna 2007 bolo určené, že kúpna zmluva bola z dôvodu odstúpenia žalobkyne od nej zrušená v časti zodpovedajúcej prevodu spoluvlastníckeho podielu 1098/7500-ín. Dovolanie sťažovateľky podané podľa § 237 písm. d) Občianskeho súdneho poriadku najvyšší súd odmietol uznesením č. k. 2 Cdo 187/2007-366 z 21. mája 2008 ako neprípustné.

Vzhľadom na doterajšie úvahy a zistené skutočnosti treba posúdiť, či neskoršiemu konaniu o určenie čiastočného zrušenia kúpnej zmluvy bránil právoplatný rozsudok, ktorým bola skoršia žaloba o určenie úplného zrušenia kúpnej zmluvy právoplatne zamietnutá.

Vo všeobecnej rovine treba súhlasiť s najvyšším súdom, že prekážka rozsúdenej veci predpokladá totožnosť účastníkov konania, ako aj totožnosť predmetu konania. Rovnako treba akceptovať aj výhradu, že o prekážku rozsúdenej veci nejde, ak predchádzajúcim rozsudkom bola určujúca žaloba zamietnutá bez toho, aby súd záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania.

Podľa názoru najvyššieho súdu v danej veci bolo síce v oboch prípadoch rozhodnuté medzi tými istými účastníkmi konania, ale nie je daná totožnosť predmetu konania.

Tento záver najvyššieho súdu nemožno akceptovať.

Hoci najvyšší súd nijako nevysvetľuje, v čom spočíva rozdiel v predmete konania, má podľa všetkého na mysli skutočnosť, že kým v prvom konaní išlo o určenie, že zrušená bola celá kúpna zmluva, zatiaľ v druhom konaní sa požadovalo určiť, že kúpna zmluva bola zrušená sčasti.

Z pohľadu ústavného súdu v okolnostiach posudzovaného prípadu je totožnosť predmetu oboch konaní daná. Na základe skoršej žaloby týkajúcej sa celej kúpnej zmluvy museli všeobecné súdy posudzovať platnosť odstúpenia od nej v celom rozsahu zmluvy, teda aj v tej časti, ktorá bola predmetom neskoršieho konania o určenie, že zmluva bola sčasti zrušená. Je pritom významné, že obe žaloby sa opierajú o to isté (jedno) odstúpenie žalobkyne od zmluvy.

Najvyšší súd ďalej tvrdí, že prvá žaloba bola zamietnutá pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení práva, nie teda na základe záväzného posúdenia existencie právneho vzťahu medzi účastníkmi konania. Opiera sa pritom o rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. M Cdo 10/99 z 31. októbra 2000, ktorým bolo zamietnuté mimoriadne dovolanie podané proti konečnému rozsudku Krajského súdu v Bratislave v prvom konaní.

Ani s týmto záverom najvyššieho súdu nemožno súhlasiť.

V zmysle rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 32 Co 233/97-181 z 10. septembra 1998 bola prvá žaloba zamietnutá preto, že odstúpenie žalobkyne od zmluvy sa vyhodnotilo ako neplatné, keďže podľa právneho názoru Krajského súdu v Bratislave (opierajúceho sa o záväzný právny názor vyslovený v dovolacom rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 185/96 z 20. marca 1997) nebol daný zákonný dôvod na odstúpenie od zmluvy. Naproti tomu v ďalšom rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. M Cdo 10/99 z 31. októbra 2000, ktorým sa zamietlo mimoriadne dovolanie proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave, už bolo odstúpenie od zmluvy z dôvodu uvedeného žalobkyňou považované za možné (vzhľadom na medzičasom vydané zjednocujúce právne stanovisko Občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu). Najvyšší súd tu vyslovil, že žalobkyňi vzniklo právo odstúpiť od zmluvy iba sčasti, a preto ani nemohla mať naliehavý právny záujem na určení, že celá zmluva bola v dôsledku odstúpenia zrušená. V odpovedi na základnú otázku sporu konštatoval, že žalobkyňa neodstúpila platne od zmluvy pre čiastočné nezaplatenie kúpnej ceny, hoci sťažovateľke poskytla dodatočnú lehotu na splnenie zostávajúceho dlhu. Odstúpila totiž iba od zmluvy ako celku. Práve to považoval najvyšší súd za dôvod, pre ktorý nebolo možné žalobe vyhovieť.

Možno konštatovať, že najvyšší súd nesprávne (arbitrárne) posúdil dôvody rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. M Cdo 10/99 z 31. októbra 2000 v spojení s dôvodmi rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 32 Co 233/97-181 z 10. septembra 1998, keď dospel k záveru, že prvá žaloba bola zamietnutá pre nedostatok naliehavého právneho záujmu. V skutočnosti bola totiž zamietnutá preto, lebo žalobkyňa neodstúpila od zmluvy sčasti.

To znamená, že žaloba bola zamietnutá na základe záväzného posúdenia existencie právneho vzťahu.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti najvyšší súd porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v súvislosti s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

Keďže ústavný súd vyslovil porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, nevidí už potrebu osobitne sa zaoberať namietaným porušením čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Berúc do úvahy citované ustanovenia ústavný súd zrušil uznesenie najvyššieho súdu č. k. 2 Cdo 187/2007-366 z 21. mája 2008 a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu). Ďalej bude povinnosťou najvyššieho súdu riadiť sa právnym názorom ústavného súdu.

Sťažovateľka požiadala o priznanie náhrady trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd priznal sťažovateľke celkom sumu 469,16 €, a to za dva úkony právnych služieb v roku 2008 (prevzatie a príprava zastupovania, sťažnosť) po 3 176 Sk a za dva úkony právnych služieb v roku 2009 (doplnenie sťažnosti a replika na vyjadrenie najvyššieho súdu) po 115,90 €. Ústavný súd priznal aj režijný paušál dvakrát po 190 Sk a dvakrát po 6,95 €. Trovy právneho zastúpenia do 31. decembra 2008 predstavujú čiastku 6 732 Sk, teda 223,46 €. Trovy právneho zastúpenia po 31. decembri 2008 predstavujú čiastku 245,70 € (bod 3 výroku nálezu).

Sťažovateľka napokon požadovala priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 15 000 Sk.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody už nemožno napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia či opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02, II. ÚS 152/08).

V danom prípade porušenie základného práva sťažovateľky je v plnej miere kompenzované (popri vyslovení porušenia základného práva) zrušením uznesenia najvyššieho súdu a vrátením veci na ďalšie konanie. Preto nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. apríla 2009